

УДК 738.1:7.011.26](477.42)“19”

DOI

СЕРЖАНТ ЛЮДМИЛА

молодша наукова співробітниця відділу образотворчого та декоративного-прикладного мистецтва Інституту мистецтвознавства фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України (Київ, Україна).

ORCID ID: orcid.org/0000-0001-5545-9693

SERZHANT LIUDMYLA

a junior research fellow at Fine, Decorative and Applied Arts Department of M. Rylskiy Institute of Art Studies, Folkloristics and Ethnology of the National Academy of Sciences of Ukraine (Kyiv, Ukraine).

ORCID ID: orcid.org/0000-0001-5545-9693

Бібліографічний опис:

Сержант, Л. (2022/2023) Коростенська порцеляна ХХ століття: еволюція стилістики, пошук національного виразу. *Українське мистецтвознавство*, 20, 115–126.

Serzhant, L. (2022/2023) Korosten Porcelain of the 20th Century: The Evolution of Style, Search for the National Expression. *Ukrainian Art Studies*, 20, 115–126.

© Видавництво ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України, 2023. Опубліковано на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

КОРОСТЕНСЬКА ПОРЦЕЛЯНА ХХ СТОЛІТТЯ: ЕВОЛЮЦІЯ СТИЛІСТИКИ, ПОШУК НАЦІОНАЛЬНОГО ВИРАЗУ

Анотація / Abstract

У статті здійснено спробу дослідити історію та еволюцію стилістики виробів одного з найбільших підприємств керамічної промисловості України – Коростенського порцелянового заводу (КПЗ). Його діяльність тривала понад сто років і проходила в руслі культурно-мистецького мейнстриму ХХ ст.

Історію КПЗ можна умовно поділити на кілька періодів:

- 1906–1919 роки – період налагодження виробництва, коли політику підприємства визначав власник;
- 1919–1924 – перехідний період, криза, спричинена Першою світовою війною та зміною форми власності;
- 1925–1930-і – період функціонування під егідою тресту УкрФарфор-фаянс-скло;
- 1940–1950-і – відновлення після Другої світової війни, домінування соцреалізму в тематиці;
- 1955–1960-і – період національного піднесення, запровадження нової модерністської естетики;
- 1970–1980-і – етностиль та полістилізм у виробках;
- 1990–2000-і – функціонування в умовах ринку, комерційний підхід до асортименту й художнього оформлення.

Кожен історичний етап підприємства позначився на художньому оформленні продукції, ґрунтувався на власній ідейній програмі. У всі періоди тут проводилася постійна робота з оновлення асортименту, розробки нових зразків, удосконалювалася технологія. Художники заводу опинилися в авангарді впровадження в порцеляні модерністських новацій, переосмислення підходів до моделювання й оздоблення виробів на основі функціоналізму та мінімалізму. Колектив заводу зробив великий внесок у формування національного стилю в порцеляні, яка є невід’ємною частиною культурного надбання декоративного мистецтва України ХХ ст.

Ключові слова: коростенська порцеляна, асортимент, форма, декор, національний стиль.

The article explores the history and stylistic evolution of the products of one of the largest enterprises of Ukraine’s ceramic industry – the Korosten Porcelain Plant (KPP). Its operation lasted for over a century, developing in line with the cultural and artistic mainstream of the twentieth century.

The history of the KPP can be conventionally divided into several periods:

1906–1919 – the establishment of production, when the factory’s policy was determined by its private owner;

1919–1924 – a transitional period marked by crisis caused by World War I and changes in ownership;

1925–1930s – operation under the UkrFarfor-Faience-Glass Trust;

1940s–1950s – postwar recovery and the dominance of socialist realism in artistic themes;

1955–1960s – a period of national revival and the introduction of modernist aesthetics;

1970s–1980s – the development of ethnic style and polystylism in design;

1990s–2000s – functioning under market conditions with a more commercial approach to product assortment and decoration.

Each historical stage of the enterprise influenced the artistic design of its products and reflected its specific conceptual program. Throughout all periods, the factory consistently updated its product range, developed new models, and improved production technologies. The plant’s artists were at the forefront of introducing modernist innovations in porcelain, rethinking approaches to form and decoration based on functionalism and minimalism. The creative team of the factory made a significant contribution to shaping the national style in Ukrainian porcelain, which today represents an integral part of the cultural heritage of twentieth-century decorative art.

Keywords: Korosten porcelain, product assortment, form, decor, national style.

Вступ. Коростенський порцеляновий завод був одним із найбільших підприємств української порцелянової промисловості. Упродовж більш ніж ста років його продукція задовольняла потреби споживачів, а авторські роботи художників колективу репрезентували мистецтво порцеляни на численних вітчизняних і зарубіжних виставках. У процесі вивчення та осмислення культурно-мистецької спадщини ХХ ст. постає необхідність дослідження окремих підприємств керамічної промисловості, висвітлення їхніх досягнень, аналіз творчих доробків колективів, зокрема й КПЗ.

Мета роботи – охарактеризувати діяльність заводу на різних етапах історії та проаналізувати групи асортименту (ужитковий та декоративний посуд, пластику), дослідити творчість окремих художників.

Об’єктом дослідження є творчий доробок колективу заводу впродовж ХХ ст., **предметом дослідження** є стильова еволюція коростенської порцеляни та ідеологічне підґрунтя творчості митців у формуванні національного стилю.

Матеріали дослідження: пам’ятки з музейних колекцій.

Теоретична та методична база: наукові праці, присвячені історії декоративного мистецтва України та української порцеляни зокрема.

Актуальність роботи зумовлена необхідністю найбільш повного висвітлення різних аспектів нашої культурної спадщини, яка є результатом роботи багатьох поколінь українців протягом століть.

Новизна роботи полягає в аналізі коростенської порцеляни як результату колективної та авторської творчості художників заводу в контексті загальних культурно-мистецьких тенденцій ХХ ст.

Виклад основного матеріалу. У ХХ ст. відбулося становлення національного стилю в образотворчому та декоративному мистецтві, зокрема й у промислових його видах, таких як порцеляна та фаянс. Важливу роль у цьому процесі відіграло переосмислення традиції народного мистецтва. Як зазначає Т. Кара-Васильєва, «народ, а отже й народна творчість стають першоосновою національної культури» [2, с. 206]. У мистецтво порцеляни залучається багато стилістичних елементів традиційного мистецтва, що обумовлює специфіку його розвитку впродовж ХХ ст.

У Коростені працювало декілька поколінь художників, чії імена увійшли в історію українського декоративного мистецтва як знакові. Вони стояли біля витоків національного стилю в порцеляні, були виразниками національної естетичної парадигми. Коростенська порцеляна була надзвичайно популярною завдяки своїм технічним та художнім якостям. Її знали далеко за межами України; вона експортувалася до багатьох країн зарубіжжя. Діяльність заводу припинилася 2006 року через економічну кризу. До цього часу існує нагальна потреба наукового мистецтвознавчого й культурологічного осмислення художньої спадщини коростенської порцеляни, вивчення еволюції стилістики, внеску художників заводу у формування національного стилю українського декоративного мистецтва ХХ ст.

Про національну тематику та вплив народного мистецтва на порцеляну Коростеня писали у своїх дослідженнях Л. Долинський, Ф. Петрякова, В. Щербак, Т. Кара-Васильєва, О. Корусь, М. Лампека, О. Школьна та ін. Утім, ця тема потребує подальшого вивчення.

Історію КПЗ можна умовно поділити на кілька періодів: 1906–1919 роки – період налагодження виробництва, коли політику підприємства визначав власник; 1919–1924 – перехідний період, криза, спричинена Першою світовою війною та зміною форми власності; 1925–1930-і – період функціонування під егідою тресту УкрФарфор-фаянс-скло; 1940–1950-і – відновлення після Другої світової війни, домінування соцреалізму в тематиці; 1955–1960-і – період національного піднесення, упровадження нової модерністської естетики; 1970–1980-і – етностиль та полістилізм у виробі; 1990–2000-і – функціонування в умовах ринку, комерційний підхід до асортименту й художнього оформлення. Кожен історичний етап підприємства позначився на художньому характері продукції, мав свої ідейні програми.

Заснований у 1905–1906 роках завод почав випускати продукцію в 1908–1909 роках [6, с. 444]. Спочатку це підприємство вивозило вироби до Польщі, де їх розмальовували, пізніше на заводі було запроваджено повний цикл виготовлення продукції та з'явилися умови для формування їхньої художньої специфіки. У власника підприємства К. Пржибильського були тісні родинні й виробничі зв'язки з власниками Довбиської порцелянової фабрики, досвід якої зіграв вагомий роль у налагодженні виробництва. Спочатку на підприємстві застосовували лише ручну працю, згодом закупили різноманітні машини та механізми. Тут виготовляли вироби за формами західноєвропейських підприємств у стилях початку ХХ ст., переважно модерну й історизму.

На початковому етапі виробництва асортимент був досить обмежений – поштучний чайний і кавовий посуд, глечики для молока, кухлі, тарілки, оздоблені рослинними мотивами.

Після встановлення радянської влади завод було націоналізовано й підпорядковано тресту УкрФарфор-фаянс-скло. Виробництво відновилося 1924 року. З 1929 року разом зі звичайним асортиментом випускали тарілки для забезпечення армії і флоту. Їх декорували ручним розписом, штампом, друком декоративними мотивами, позначеними впливом агітфарфору (тарілки з індустріальними пейзажами, радянською символікою, гаслами та емблемами тощо) [1, с. 34].

У 1930-х роках на заводі виготовляли столовий посуд, оздоблений геометричними мотивами в авангардному стилі. У 1937 році тут уже функціонував цех художнього оформлення, яким керував Сергій Соколенко. Усі художники заводу працювали в структурі художнього підрозділу, починаючи з 1940-х років. Тут, як і на інших підприємствах художньої промисловості України, було впроваджено посаду головного художника [7, с. 44]. Розроблялися моделі виробів та різноманітні варіанти їхнього оздоблення. Упродовж багатьох років, починаючи з 1946-го, на заводі існувала художня рада, на якій колегіально оговорювалися й затверджувалися нові зразки продукції, яка визначала спрямування стильових пошуків. Кожний художник стежив за втіленням своїх розробок у виробництво, здійснював авторський нагляд.

Після Другої світової війни першу продукцію завод випустив 1944 року. Це були миски, чашки і стакани. У 1946 році на підприємстві відновили випуск сервізної продукції, оздобленої ручним малюванням і аерографом [1, с. 39].

У 1940-х роках тут уже сформувався досить потужний творчий колектив, до якого входили художники О. Надулічев, Г. Малицький, А. Архіреєв, В. Яцевич. У 1950-х роках до роботи долучилися І. Ткаченко, Л. Коцюбинська, А. Данова, В. Нарекян, В. та Н. Трегубови, скульптори І. Зарицький, В. Ущатовський. Упродовж 1940–1950-х І. Ткаченко розробив столові сервізи з оформленням у стилі соцреалізму («Перемога», «Волго-Донський канал»), декоративні тарелі із сюжетним живописом («Клятва перед битвою», «Богдан Хмельницький під Жовтими водами»). Своєрідний декоративний напрям упроваджували Л. Коцюбинська, Ю. Скопп (сервіз «Кобальт»); А. Архіреєв (сервіз «Пурпуровий»). Г. Малицький розробляв моделі посуду (чайник «Груша»).

У середині 1950-х років асортимент виробів було розширено за рахунок туалетних наборів, куманців, наборів для лікеру (Л. Коцюбинської та В. Нарекяна) (іл. 5, 6), вина (набір «Виноград» І. Ткаченка), (куманець А. Хитько з портретом Б. Хмельницького) [4, с. 161, 174].

Починаючи з 1960-х років КПЗ виконував офіційні замовлення на подарункові презентабельні вироби – сувеніри, вази, парадні сервізи, оздоблені ручним малюванням золотом, пурпуром, кобальтом. Художній рівень цих виробів був досить високий.

У 1950–1960-х роках завод був одним із потужних підприємством галузі. Тут проводилася велика робота по розробці нових моделей виробів, нових зразків асортименту, удосконалювалася технологія і способи декорування. Збагатилася палітра фарб, почали застосовувати своєрідні в художньому плані зразки малюнків у техніці декалькоманії. Художники заводу опинилися в авангарді впровадження в українській порцеляні модерністських новацій, переосмислення підходів до моделювання й оздоблення виробів на основі функціоналізму та мінімалізму. Це твори

1960-х років – столово-кавовий сервіз І. Старченка, чайні сервізи А. Жданової та В. Ущатовського, набір для компоту В. Нарежяна тощо.

У 1972–1976 роках на КПЗ було здійснено реконструкцію, зроблено капітальний ремонт приміщень, збудовано нові печі, впроваджено нові технологічні лінії, машини та обладнання. Завод перейшов до виготовлення виробів складної форми методом відливання. Велика увага приділялася художньому оформленню, яке стало більш насиченим, поліхромним, сполучало декілька технік декорування. Наприклад, у столових сервізах сполучалося кольорове тонування з надполив'яним малюванням по ньому, золочення, люстри – «Крижики» А. Хитько, «Барвінок» М. і Н. Пилипчуків, «Смарагд» М. Трегубова і А. Шевченка.

У 1970–1980-х роках художники різних поколінь спільно працювали над вирішенням проблеми стилістики виробів. Творчий досвід старших і свіжі ідеї молодих, які прийшли на підприємство з фаховою художньою освітою в галузі кераміки, сприяли стильовій багатогранності коростенської порцеляни, вилилися в нові варіанти втілення національної теми.

У 1970–2000-х роках на заводі працювали художники Н. Галушко-Аксененко, Н. Пилипчик, А. Шевченко, Р. Дмитрук, Г. Демчик; скульптори К. Олійник, Д. Назаров, В. Юсипов, О. Барзак, Н. Пилипчик, А. Хитько, М. Гаврилов. Спільною рисою творчості членів цього колективу стало звернення до традиції української порцеляни попередніх років, переосмислення її культурно-мистецького надбання. Застосовуючи усталені прийоми формотворення й оздоблення, художники шукали нові варіанти колористичних рішень, знову почали звертатися до покриття поверхні виробів кобальтом, до підполив'яного малювання, ускладненої деталізованої форми.

Упродовж другої половини ХХ ст. художники заводу багато творчих зусиль доклали до формування національного стилю в українській порцеляні. Вони використовували традиції народного мистецтва, зокрема гончарства, у пошуках нових форм виробів. У столовому сервізі «Веснянка» В. Ущатовський та А. Хитько використали традиційну форму горщика в моделюванні супниці й вазочки для вершків та мотиви декоративного малювання в оздобленні (іл. 7). У наборі М. Трегубова та А. Жданової «Жар-птиця» – форму глечика (іл. 4). Народна орнаментика стала джерелом інспірацій для нових зразків оздоблення. Вона переосмислювалася й відтворювалася на засадах тогочасних модерністських тенденцій декоративного мистецтва, широко застосовувалася в масовій продукції, надаючи їй сучасного вигляду. Особливо ці новації втілювалися в декоративних виставкових творах. Авторські роботи художників для виставок стали апробацією нових знахідок у формотворенні й декоруванні та сприяли модернізації масової продукції. Вишукані стилістично довершені авторські роботи художників Коростеня презентували мистецтво української порцеляни світу. Це блюдо А. Жданової «Цвіте квітка», блюдо А. Хитько «Синій птах» (іл. 3).

На особливу увагу заслуговує застосування петриківського орнаменту на коростенській порцеляні. Починаючи з 1950-х років, тут використовували ескізи малюнків В. Клименко, М. Тимченко, Г. Павленко. Значних успіхів у петриківському розписі на порцеляні досягли Н. Пилипчук, Р. Дмитрук, М. Ковтун.

Виробам заводу цього періоду притаманна стильова єдність, яка виявляється в підходах до трактування форми, у насиченому декоруванні з яскравими кольоровими акцентами, у своєрідній графічній та живописній манері трактування сюжетних малюнків. Приклад – сервіз В. Трегубової і М. Гаврилова «Медальйони», де сполучено кобальтове покриття з тематичними вставками.

У 1990-х роках завод продовжував досить стабільно функціонувати в нових суспільно-політичних та економічних умовах; підприємство було приватизоване колективом. Збільшилася потужність виробництва, було впроваджено зразки нового асортименту. Поряд із традиційною сервізною продукцією завод випускав багато сувенірних, подарункових виробів, виконував замовлення ресторанів, кафе. Коростенська порцеляна була досить високої якості в технологічному плані. З новим художнім оформленням вона мала значний попит. У 1990–2000-х роках колектив поставив собі за мету вийти на закордонні ринки. Рівень продукції повинен був відповідати критеріям зарубіжного споживача. Намагалися використати досягнення європейського порцелянового виробництва, зокрема чеського, для вдосконалення своїх виробів.

У цей час було оновлено асортимент, розроблено багато оригінальних моделей для серійного виробництва.

Постійна серйозна робота над формами й художнім оздобленням, яка проходила в другій половині ХХ ст., знайшла матеріальне втілення в численних зразках посудного асортименту: столових, чайних, кавових сервізах, різноманітних наборах для напоїв, декоративному посуді, порцеляновій пластиці, сувенірних виробках. Це також набори дитячого посуду, різноманітні комплекти для сніданку, десерту тощо. Для тиражної продукції КПЗ цього періоду характерний полістилізм, звернення до творчих надбань попередніх поколінь художників заводу, переосмислення стилістики класицизму, бароко, рококо, модерну, авангарду, ар-деко. Ретростилі в інтерпретації художників заводу набули модерного виразу. Завдяки барвистій декоративності, продуманому застосуванню національної традиції образотворчого й декоративного мистецтва, спільним підходам до формотворення та напрацьованим спільним декоративним прийомам на заводі в повну силу розвинувся надзвичайно колоритний яскравий стиль.

Декілька поколінь художників у своїй творчості постійно зверталися до національної традиції декоративного мистецтва, використовували його орнаментальні мотиви й сюжети, фольклорну, літературну тематику, зверталися до постатей української культури. Їхній творчий досвід стверджував національний дух у мистецтві порцеляни. Ці твори задовольняли культурні запити суспільства та мали великий успіх на міжнародних виставках, презентуючи Україну світові.

Розпочався новий етап переосмислення культурної спадщини української порцеляни, національні традиції піддаються стилізації в авангардистському, мінімалістичному стилі, що відповідало дизайнерським підходам у створенні сучасних порцелянових виробів. По новому читаються стилістичні напрями початку століття – так завод реагував на існуючу моду на певні вироби.

Серед художників Коростеня, мабуть, наймасштабнішою є постать художниці В. Трегубової, яка здобула освіту у Львівському державному інституті декоративно-прикладного мистецтва та присвятила заводу все професійне життя. Починаючи з 1960-х років, вона впроваджувала в порцеляновій пластиці українську тематику, створювала моделі сувенірів, фігурок народних типажів, багатофігурних композицій. Стиль 1970–1980-х років було створено (багато в чому) завдяки її таланту та енергії. Він утілювався в її сервізах «Конвалія», «Мокко», «Серпанок», у пластичних творах «Українське весілля», «Пісня», «Сорочинський ярмарок», «Енеїда».

У 1990-х роках художниця знову звертається до багатофігурних композицій, по-новому більш узагальнено й розкуто трактує знайомі образи в композиціях

«Ярмарок», «Весілля». Її творам притаманний неповторний національний колорит, яскрава потужна декоративність, глибока образність.

М. Тригубов – художник, який тонко відчуває форму, створив багато моделей посуду та порцелянової пластики, де повною мірою розкрився його талант скульптора. Йому однаково вдавалися й мінімалістичні об'єми, і складні форми з пластичними деталями, які завжди були пропорційно узгодженими та надавали виробам більшої декоративності. Національна тема в його творчості була цілком природною. У 1960-х роках він створив серію декоративних тарелів – «Ой надіну я сережки та добре намисто», «Титарівна», «Дівчина», у 1970–1980-х – серію декоративних ваз і штофів. У цей час він виконав багато творів пластики у співпраці зі своєю дружиною В. Трегубовою (набір на пиво «Ой там на току на базарі», композиція «Сорочинський ярмарок»). У творчості М. Трегубова народна традиція керамічного фігурного посуду та глиняної іграшки переосмислена та піднесена до рівня високо мистецтва – цілком оригінального, упізнаваного, з ретельним моделюванням форми, вивіреними пропорціями, узгодженим у пластичному та колористичному плані декором, образами, наділеними тонкою психологічною характеристикою (антропоморфні штофи М. Трегубова «Сім'я» та «Козак») (іл. 2).

З художників молодшого покоління 1980–2000-х років, які працювали на останньому етапі існування заводу, заслугове на увагу творчість Н. Галушко-Аксенко, яскраво обдарованої креативної мисткині. Випускниця Миргородського керамічного технікуму попала на завод відразу після завершення навчання. Її талант утілюється особливо в декоруванні порцеляни. Малюнки Н. Галушко-Аксенко вражають свіжістю художніх прийомів, гармонійними колористичними рішеннями, сюжетним різноманіттям. Художниці однаково добре вдавалися й рослинні орнаментації, що нагадують барокові мальовані мотиви на дереві (декоративні композиції «Великодні писанки», «Бережи, Боже, Україну»), і тонка вишукана графіка на порцелянових об'ємах («Великодні писанки», «Писанки», «Зимові свята») [3, с. 71, 74–76, 79].

У коростенській порцеляні національний стиль характеризується надзвичайним тематичним різноманіттям. У мальованих композиціях та в пластиці втілювалися образи й сюжети творів Лесі Українки, Т. Шевченка, фольклорні та літературні сюжети: тарелі «Гамалія» та «Гайдамаки» М. Трегубова, «Перебендя» І. Ткаченка, «Катерина» А. Ружанкової, «Лукаш» А. Хитько та ін.

Творчі підходи цих митців дуже різні, у кожного власні стилістичні знахідки, свої тематичні пріоритети, але їх об'єднує виразне декоративне начало, оригінальна стилізація.

Глибоко своєрідною, просякнутою національним колоритом є порцелянова пластика КПЗ. Їй завжди приділялася велика увага, а після святкування ювілею Т. Шевченка в 1961 році на заводі було запущено спеціальну ділянку для відливання декоративних порцелянових фігурок та сувенірів [5, с. 115]. За багато років порцелянова пластика Коростеня стала непересічним культурно-мистецьким явищем, надзвичайно розвиненим і різноманітним. Монументальна узагальненість форми, яскраві, соковиті кольорові акценти, активне використання кольорового покриття, люстрів, позолоти зробили її художньо виразною і презентабельною.

Провідними художниками в цьому напрямі багато років були М. та В. Трегубови, які створили цілу галерею яскравих колоритних життєрадісних національних типажів. У їхніх багатофігурних композиціях, де ретельно опрацьовані окремі персонажі утворюють гармонійний стилістично витриманий ансамбль, провідна тема розкри-

вається через яскраву індивідуальну характеристику окремих героїв. Найвідоміші композиції цього напрямку створені в 1960-х роках («Українське весілля» (іл. 1), «Куди їдеш, Явтуше?», «Сорочинський ярмарок», «Проня Прокопівна і Голохвастов» та ін.).

Упродовж свого творчого шляху художниця Алла Хитько неодноразово зверталася до надбань європейської порцеляни, зокрема стилістики ар-деко (серія фігурних кашпо на африканську тему – «Ліберія», «Конго», «Гвінея»). У роботах 1970–1980-х років художниця прагнула максимально розкрити декоративні можливості матеріалу, урізноманітнювала оздоблення, зверталася до національної теми («Ксеня», «Лісова пісня», «Пори року»).

З 1960-х років значного розповсюдження набула сувенірна порцелянова продукція: мініатюрні фігурки українських типажів в народному одязі, наприклад козака, що курить; мініатюрний посуд «монетка» – барильця, куманці, глечики, баранчики, вазочки; брелоки, каламарі, люльки (люлька К. Олійника з фігуркою козака оздоблена орнаментальною смугою з рослинних мотивів). Багато творів у цьому жанрі створив М. Трегубов, О. Шевченко, М. та Н. Пилипчуки.

У 1990-х роках у асортименті КПЗ з'являються вироби на християнську тематику – фігурки Матері Божої, Янголів, Ісуса Христа, Святих; сакральна скульптура – «Матір Божа», «Пієта» А. Шевченко, «Юрій Змієборець» Д. Назарова. Яскравого національного колориту цим творам додавало застосування в оформленні народного орнаменту.

КПЗ як одне з найвідоміших і найпотужніших підприємств галузі мав видатні художні досягнення в мистецтві порцеляни, якими ми завдячуємо професійності творчій праці його колективу. Упродовж більш ніж 100 років своєї діяльності художники заводу були в постійному пошуку свого власного стилю, нових виражальних засобів форми й декору, сюжетів і образів. У своїй творчості вони зверталися до стильових надбань європейської порцеляни та національної художньої традиції декоративного мистецтва, переосмислювали їхні здобутки та шукали нові формальні та орнаментальні рішення.

У продукції заводу на різних історичних етапах знайшли втілення актуальні художні ідеї часу, які відповідали духовним прагненням українців до утвердження національної ідеї. Працюючи в культурно-мистецькому середовищі, яке сформувалося в Україні у ХХ ст., перебуваючи в постійних контактах з художниками інших заводів, митцями образотворчого мистецтва, діячами культури, відгукуючись на запити суспільства, художники КПЗ створили надзвичайно потужну течію національного стилю в мистецтві української порцеляни, яка є невід'ємною частиною українського стилю в декоративному мистецтві ХХ ст.

Джерела та література

1. Драган В. А., Яценко Е. Г., Юрченко А. А. Коростенский фарфоровый завод (краткий обзор деятельности в XX веке). Житомир, 2004. 272 с.
2. Кара-Васильева Т. В. Декоративне мистецтво. *Історія українського мистецтва* : у п'яти томах. Київ, 2007. Т. 5. 206–238.
3. Карпинская-Романюк Л. Слезы Коростеня. *Порцеляна*. 2017. № 2. С. 70–80.
4. Коростенський фарфор. Каталог продукції [Б. м.], 2004. 214 с.

Іл. 1. В. Трегубова. Декоративна композиція «Українське весілля». 1960 р. Коростенський порцеляновий завод. Порцеляна, керамічні фарби, полива; відливання у форму, підполив'яне і надполив'яне малювання, золочення. НМДМУ (Фр-4511-4522)

Іл. 2. В. Трегубов. Декоративні штофи «Сім'я» та «Козак». 1974 р. Коростенський порцеляновий завод. Порцеляна, керамічні фарби, полива; відливання у форму, підполив'яне та надполив'яне малювання, золочення. НМДМУ (Фр-4240, ФР-4242)

**Іл. 3. А. Хитько. Блюдо
декоративне «Синій птах».
1975 р. Коростенський
порцеляновий завод.
Порцеляна, керамічні
фарби, полива; підполив'яне
малювання, золочення.
НМДМУ (Фр-4245)**

**Іл. 4. М. Трегубов (форма), А. Жданова
(декор). Глечик та чашка від набору
«Жар-птиця». 1970 р. Коростенський
порцеляновий завод. Порцеляна, керамічні
фарби, люстри, полива; підполив'яне
малювання, золочення.
НМДМУ (ФР-4307, ФР-4308)**

Іл. 5. В. Нарекян. Лікерник. 1967 р.
Коростенський порцеляновий завод.
Фарфор, керамічні фарби, полива;
відливання у форму, надполив'яне
малювання, золочення.
НМДМУ (ФР-4318)

Іл. 6. Л. Коцюбинська. Лікерник. 1951 р.
Коростенський порцеляновий завод.
Порцеляна, керамічні фарби, полива;
відливання у форму, підполив'яне
тонування кобальтом, підполив'яне
малювання, золочення.
НМДМУ (ФР-4320)

Іл. 7. В. Ущатовський
(форма), А. Хитько
(декор). Супниця,
горщик для сметани
та тарілка від
столового сервізу
«Веснянка». 1970-і рр.
Коростенський
порцеляновий
завод. Порцеляна,
керамічні фарби,
полива; підполив'яне
малювання
кобальтом,
золочення. НМДМУ
(Фр-4417, ФР-4418,
ФР-4419)

5. Корусь О. З історії виробництва малої пластики Коростенського фарфорового заводу. *Художня культура. Актуальні проблеми*. 2016. № 12. С. 110–121.
6. Петрякова Ф. С. Украинский художественный фарфор (конец XVIII – начало XX ст.). Киев : Наукова думка, 1985. 222 с., іл.
7. Про заходи до поліпшення продукції художньої промисловості. *Архітектура Радянської України*. 1941. № 3. С. 44–45.

References

1. DRAGAN, V., E. YASHCHENKO, A. YURCHENKO. *Korosten Porcelain Plant (A Brief Overview of Activities in the Twentieth Century)*. Zhytomyr, 2004, 272 pp. [in Russian].
2. KARA-VASYLIEVA, Tetiana. *Decorative Arts. History of Ukrainian Art: In Five Volumes*. Kyiv, 2007. Vol. 5. Art of the 20th Century, pp. 206–238 [in Ukrainian].
3. KARPINSKAYA-ROMANYUK, Lyudmila. Tears of Korosten. *Porcelain*, 2017, no. 2, pp. 70–80 [in Russian].
4. ANON. *Korosten Porcelain. Catalogue of Products*, 2004, 214 pp. [in Ukrainian].
5. KORUS, Olena. From the History of Production of Small Plastics of the Korosten Porcelain Plant. *Artistic Culture. Current Issues*, 2016, no. 12, pp. 110–121 [in Ukrainian].
6. PETRYAKOVA, Faina. *Ukrainian Art Porcelain (Late-18th – Early 20th Centuries)*. Kiev, Scientific Thought, 1985, 222 pp., ills. [in Russian].
7. ANON. About the Measures to Improve the Products of the Art Industry. *Architecture of the Soviet Ukraine*, 1941, no. 3, pp. 44–45 [in Ukrainian].

Конфлікт інтересів

Авторка не має потенційного конфлікту інтересів, який би міг вплинути на рішення про опублікування цієї статті.

Використання штучного інтелекту

Не використовувався.

Отримано / Received 20.06.2023

Рекомендовано до друку / Recommended for publishing 30.11.2023 р.